

Na osnovu člana 35. stav 1. tačka 1.1. Zakona br. 03/L-209 o Centralnoj banci Republike Kosovo (Službeni list Republike Kosovo, br. 77/16. avgust 2010. godine), kao i člana 49. i člana 85. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (Službeni list Republike Kosovo, br. 11/11. maj 2012. godine), Odbor Centralne banke Republike Kosovo na sednici održanoj 28. marta 2019. godine usvojio je sledeće:

UREDBA O UPRAVLJANJU KREDITNIM RIZIKOM

Član 1

Cilj i delokrug

1. Cilj ove uredbe je da utvrđuje minimalne standarde i zahteve za upravljanje kreditnim rizikom, dobre prakse kreditnog rizika i kontinuirano sprovođenje kontnog okvira zasnovanog na očekivanim kreditnim gubicima (OKG).
2. Ova uredba se primenjuje za sve banke i ogranke stranih banaka koje su licencirane od strane CBK-a za poslovanje u Republici Kosovo.

Član 2

Definicije

1. Svi izrazi korišćeni u ovoj uredbi imaju isti značaj sa izrazima definisanim u članu 3. Zakona br. 04/L-093 o bankama, mikrofinansijskim institucijama i nebankarskim finansijskim institucijama (u daljem tekstu: Zakon o bankama), i/ili prema sledećim definicijama za potrebe ove uredbe:
 - 1.1. **Rezerva za gubitke od kredita** - podrazumeva provizije za gubitke od kredita koji su priznate u bilansu stanja banke u skladu sa MSFI-om;
 - 1.2. **Derivati** - podrazumeva finansijski instrument, čija je cena izvedena iz druge aktive;
 - 1.3. **Očekivani kreditni gubici (OKG)** - podrazumeva ponderisanu verovatnoću kreditnog gubitka tokom očekivanog života finansijskog instrumenta;
 - 1.4. **Izloženost** - podrazumeva bilo koju aktivu ili vanbilansnu stavku, uključujući bez ograničenja bilo koji kredit ili direktnu ili indirektnu obavezu za plaćanje novca u

razmeni za pravo na otplatu isplaćenog i preostalog neisplaćenog iznosa i za plaćanje kamate, ili drugih troškova koji se odnose na ovaj iznos, bilo koje odlaganje datuma plaćanja duga, bilo koje izdata garancije ili kreditno pismo, dužničke hartije od vrednosti i slični oblici kreditiranja ili kreditnih obaveza koje je banka dala klijentu, kao i akcije, učešće u kapitalu i druge vrste investicija u pravno lice od strane banke;

- 1.5 **Kreditna izloženost** - podrazumevaju kredite, kreditne obaveze i finansijske garancije o kojima se primenjuje OKG;
- 1.6 **Vanbilansne stavke** - podrazumevaju kontingentne obaveze banke, uključujući direktne zamene kredita odobrenog od strane banke, kao garancije duga, kreditna pisma u očekivanju i drugi kontingenti koji bi trebali biti objavljeni kao fusnote u bilansu stanja, ali za koje ne postoji definitivni iznos rizika u cilju uključivanja u glavne delove bilansa stanja;
- 1.7 **Privremeno regulisanje rezervi** - podrazumevaju usklađivanja u rezervi za kreditne gubitke koji se mogu koristiti za obračun samo u onim okolnostima u kojima postaje jasno da faktori postojećeg ili očekivanog rizika nisu uzeti u obzir u procesu procene i modeliranja kreditnog rizika na dan izveštavanja.

Član 3

Sistem upravljanja kreditnim rizikom

1. Banke treba da imaju sistem za upravljanje kreditnim rizikom, koji je prikladan za prirodu, obim i složenost njihovih aktivnosti.
2. Sistem upravljanja kreditnim rizikom u bankama treba da obuhvata politiku, procedure, pravila i strukturu koje banke koriste za upravljanje kreditnim rizikom.
3. Sistem upravljanja kreditnim rizikom treba kontinuirano i pravovremeno da vrši procenu kvaliteta kredita i drugih sredstava, uključujući i utvrđivanje adekvatnosti rezervi za gubitke vezane za ovaj rizik.

Član 4

Strategije i politika

1. Banka treba da razvije strategije i politiku za upravljanje kreditnim rizikom. Strategija i politika za upravljanje kreditnim rizikom trebaju se efektivno komunicirati celoj banci. Celo relevantno osoblje treba jasno razumeti pristup banke u odobrenju i upravljanju kreditima i treba da budu odgovorni za usaglašenost sa utvrđenom politikom i procedurama.
2. Osnovni cilj strategije za kreditni rizik je da utvrdi spremnost banke da preuzme rizik. Nakon uspostavljanja nivoa rizika, banka može razvijati plan za optimizaciju povraćaja

držeci kreditni rizik u okviru predodređenih granica. Strategija kreditnog rizika treba da se sastoji najmanje od:

- 2.1. Izjave o spremnosti banke da odobrava kredite na osnovu različitih segmenata korisnika kredita i proizvoda, vrsta izloženosti (trgovinski, proizvodni, potrošački, nepokretne imovine, itd.), privrednog sektora, geografske lokacije, valute, roka dospeća i procenjene profitabilnosti;
 - 2.2. Identifikacija ciljanih tržišta i opšte karakteristike koje banka planira da postigne u svom kreditnom portfoliju, uključujući nivoe diversifikacije i toleranciju koncentracije;
 - 2.3. Upoznavanje sa ciljevima kvaliteta kredita, profita i rasta;
 - 2.4. Obezbeđivanja kontinuiteta pristupa koji treba uzeti u obzir ciklične aspekte privrede i kretanja koja utiču na sastav i kvalitet kreditnog portfolija.
3. Strategiju kreditnog rizika treba redovno revidirati, najmanje jednom godišnje.
 4. Politiku za upravljanje kreditnim rizikom treba redovno pregledati, najmanje jednom godišnje i najmanje treba da sadrži sledeće elemente:
 - 4.1. Misiju;
 - 4.2. Utvrđivanje prihvatljivih i neprihvatljivih vrsta kreditne izloženosti;
 - 4.3. Ograničenje ukupnog iznosa aktivnih kredita u odnosu na ukupna sredstva, depozite ili kapital;
 - 4.4. Kombinacija poželjnog portfolija;
 - 4.5. Raspodelu portfolija prema roku dospeća kredita;
 - 4.6. Definisana segmentacija tržišta;
 - 4.7. Uslove kreditiranja: cena, rok za otplatu, i avansna plaćanja/kapitalni zahtevi;
 - 4.8. Neophodne finansijske informacije;
 - 4.9. Definicija kvalifikovanog korisnika kredita;
 - 4.10. Priznati kolateral i marže;
 - 4.11. Kreditne vlasti i proces odobravanja;
 - 4.12. Ograničenja nad velikim izloženostima;
 - 4.13. Limiti za kreditne službenike u vezi sa njihovim kreditnim portfolijom;
 - 4.14. Izloženost internih lica i njihovi povezani interesi;
 - 4.15. Smernice za reprogramiranje kredita;
 - 4.16. Interni izveštaji u vezi sa upravljanjem kreditnog rizika;
 - 4.17. Organizacija funkcionisanja odobravanja kredita;

4.18. Smernice za kupoprodaju kredita sa zajedničkim učešćem finansijskih institucija.

Član 5

Organizaciona struktura za upravljanje kreditnim rizikom

1. Banka treba da uspostavlja adekvatnu organizacionu strukturu za upravljanje kreditnim rizikom, jasno definišući nadležnosti i odgovornosti rukovodećih organa.
2. Banka treba da obezbedi da je funkcija prodaje kredita, jasno odvojena od organizacione i operativne tačke gledišta, od operativnih funkcija podrške i kontrole kreditnog rizika, uključujući nezavisnost od mogućih uticaja sa viših rukovodećih nivoa.
3. Banka treba da obezbedi neophodnu strukturu za procenu, merenje i kontrolu koncentracije kreditnog rizika prema sektorima, prema geografskoj rasprostranjenosti/lokaciji, prema valuti, vrsti kredita, itd.
4. Upravni odbor Banke je odgovoran za odobravanje i redovno revidiranje strategije za upravljanje kreditnim rizikom, politike i procesa za identifikaciju, merenje, procenu, praćenje, izveštavanje i ublažavanje kreditnog rizika u skladu sa spremnošću za preuzimanje rizika koji je utvrdio odbor. Takođe, Upravni odbor banke će zatražiti od višeg rukovodstva da odobri i poštuje dobre prakse u vezi sa odobravanjem i upravljanjem kreditima.
5. Upravni odbor banaka, što se tiče upravljanja kreditnim rizikom je odgovoran da:
 - 5.1. Odobrava strategiju za kreditni rizik;
 - 5.2. Odobrava politiku za upravljanje kreditnim rizikom i prati njeno sprovođenje;
 - 5.3. Pregleda usklađenost politike i odobrenih procedura, najmanje na godišnjoj osnovi;
 - 5.4. Pregleda izveštaje o kreditnom riziku;
 - 5.5. Najmanje svakog tromesečja, Upravni odbor treba da bude obavešten o izloženosti kreditnog rizika (uključujući i vanbalansne stavke) banke i trebalo bi da pregleda, najmanje sledeća pitanja:
 - 5.5.1. Iznos izloženosti preduzetih u kreditnim aktivnostima, podeljenih prema kategorijama (vrsta izloženosti, proizvodi i kategorija klasifikacije);
 - 5.5.2. Velike kreditne izloženosti;
 - 5.5.3. Kreditni spisak sa kašnjenjima koja identifikuje probleme i moguće gubitke banke za svaki važan kredit;
 - 5.5.4. Status restrukturiranih kredita;
 - 5.5.5. Krediti sa veoma visokim i brzim rastom kreditnog portfolija;
 - 5.5.6. Izveštaji o kreditnim izuzećima od politike i procedura;

- 5.6. Na godišnjoj osnovi, Upravnom odboru podneti izveštaj koji sadrži listu svih kreditnih proizvoda. Izveštaj treba da sadrži, najmanje, ciljna tržišta za kreditne proizvode, njihov učinak i kreditni kvalitet.
- 5.7. Na godišnjoj osnovi ili češće, Upravni odbor treba da pregleda rezultate stres testa za sledeća pitanja:
 - 5.7.1. Poboljšanje strategije i politike upravljanja kreditnim rizikom;
 - 5.7.2. Izrada i poboljšanje potrebnog regulativnog okvira za rešavanje ključnih pitanja koje se odnose na izloženost kreditnog rizika;
 - 5.7.3. Pravovremena projekcija zahteva za povećanje kapitala i identifikacija najefikasnijih načina za njegovu akumulaciju.
- 5.8. Upravni odbor banaka, u vezi sa kreditnim upravljanjem je takođe odgovoran za:
 - 5.8.1. Odobravanje limita izloženosti kreditnom riziku, u skladu sa uredbom CBK-a o velikim izloženostima;
 - 5.8.2. Definisane mogućih izuzetaka od utvrđenih limita i podela odgovornosti za odlučivanje u slučajevima primene takvih izuzeća;
 - 5.8.3. Praćenje efikasnosti internih kontrola, kao sastavni deo sistema upravljanja kreditnim rizikom.
6. Odbor za upravljanje rizikom treba da:
 - 6.1. Prati politiku upravljanja kreditnim rizikom i dati predloge za njen kontinuirani pregled;
 - 6.2. Procenjuje sistem upravljanja kreditnim rizikom;
 - 6.3. Analizira izveštaje o izloženosti banke prema kreditnom riziku i prati upravljanje ovim rizikom;
 - 6.4. Definiše i redovno pregleda unutrašnje kreditne pokazatelje i limite izloženosti na kreditni rizik;
 - 6.5. Vršiti jasan opis linija nadležnosti i odgovornosti za upravljanje kreditnim rizikom.
7. Rukovodstvo banke treba da:
 - 7.1. Odobrava i prati sprovođenje procedura upravljanja kreditnim rizikom;
 - 7.2. Uspostavlja okruženje za praćenje politike upravljanja kreditnim rizikom;
 - 7.3. Uspostavlja odgovarajući sistem izveštavanja Upravnom odboru i odboru za upravljanje rizikom za bilo koje neusklađivanje sa limitima izloženosti kreditnom riziku;
 - 7.4. Uspostavlja odgovarajuće komunikacione kanale kako bi se osiguralo da politika za upravljanje kreditnim rizikom i tolerancije kreditnog rizika su jasno saopšteni i da se poštuju od odgovarajućih nivoa banke;

- 7.5. Obezbedi adekvatne i efikasne operativne procedure, unutrašnju kontrolu i sisteme za identifikaciju, merenje, praćenje i kontrolu kreditnog rizika za sprovođenje politike upravljanja kreditnim rizikom koja je odobrena od strane upravnog odbora;
 - 7.6. Obezbedi sveobuhvatan proces izveštavanja o kreditnom riziku;
 - 7.7. Uspostavlja efikasan informativni sistem rukovodstva kako bi se osiguralo tačno, blagovremeno i informativno izveštavanje o izloženostima kreditnog rizika;
 - 7.8. Obezbedi dovoljno resursa i kompetentnog osoblja za upravljanje i kontrolu svakodnevnih operacija i na efikasan način funkcije upravljanja kreditnim rizikom;
 - 7.9. Periodično vrši nezavisnu ocenjivanje funkcije odobrenja bankovnih kredita.
 - 7.10. Razvija i obezbedi prikladne procese, koje treba primeniti na sistematski i kontinuiran način radi utvrđivanja potrebnih rezervi za gubitke od kredita;
 - 7.11. Periodično izveštava o rezultatima procene kreditnog rizika i procese merenja, uključujući procenu rezervi od OKG.
8. Banke treba da imaju efikasan sistem unutrašnje kontrole za procenu i merenje kreditnog rizika koji treba obuhvatiti:
- 8.1. Mere da bi bilo u skladu sa zakonima, uredbama, kao i sa unutrašnjom politikom i procedurama;
 - 8.2. Mere za obezbeđivanje tačnosti i integriteta korišćenih informacija i koje opravdano osiguraju da se rezerve za kreditne gubitke prikazane u finansijskim izveštajima i regulativnim izveštajima pripremaju u skladu sa MSFI;
 - 8.3. Jasno definisani procesi merenja i procene rizika koji su nezavisni od (uzimajući u obzir neophodne podatke i objašnjenja) funkcije odobrenja kredita, i koji sadrže:
 - 8.3.1. Kontinuiranu primenu efikasnog sistema klasifikacije kreditnog rizika, koji precizno klasifikuje različite karakteristike kreditnog rizika, blagovremeno identifikuje promene u kreditnom riziku i dozvoljava potrebne radnje;
 - 8.3.2. Efikasan proces koji obezbeđuje da se sve razumne i relevantne informacije, uključujući i ono šta se predviđa da će se desiti, pravilno se razmatraju prilikom merenja OKG-a. Ovo uključuje održavanje odgovarajućih izveštaja, detalje izvršenih revizija, kao i identifikaciju i opisi uloga i odgovornosti uključenog osoblja;
 - 8.3.3. Politiku procene koja obezbeđuje da se merenje OKG-a obavlja ne samo na nivou pojedinačnih kreditnih izloženosti, već i kada je potrebno i prikladno da se vrši i na nivou kolektivnog portfolija, grupisanjem izloženosti na osnovu zajedničkih identifikovanih karakteristika kreditnog rizika;

- 8.3.4. Efikasan proces validacije (validnosti) modela kako bi se osiguralo da su procena kreditnog rizika i modeli merenja u stanju da kontinuirano izdaju tačne, stabilne i nepristrasne procene projekcije. Ovo uključuje uspostavljanje politike i procedura koje definišu strukturu odgovornosti i izveštavanja o procesu, interne standarde za procenu i odobravanje promena u modelima i izveštavanje o rezultatu validacije modela;
- 8.3.5. Jasnu komunikaciju i koordinaciju između osoblja koje se bavi upravljanjem kreditnim rizikom banke, osobljem za finansijsko izveštavanje, višim rukovodstvom, odborom i drugima koji su uključeni u procenu kreditnog rizika i merenja OKG-a, na osnovu kontnog okvira, kao što je primenljivo (dokazano pisanim politikama i procedurama, izveštajima rukovodstva i zapisnicima);
- 8.3.6. Funkciju interne revizije koja na nezavisan način procenjuje efikasnost sistema i sistema i procesa procene i merenja kreditnog rizika banke, uključujući i klasifikaciju kreditnog rizika.

Član 6

Stres testovi

1. Banka će, kroz stres test, kontinuirano i adekvatno proceniti svoju izloženost kreditnom riziku, uzimajući u obzir moguće promene u budućnosti faktora rizika koji utiču na kvalitet kreditnog portfolija i na finansijsku situaciju banke, s obzirom da to utiče na neto profit i na pokazatelje adekvatnosti kapitala.
2. Banka treba da utvrdi periode obavljanja stres testova, najmanje na godišnjoj osnovi, kao i saopštavanje rezultata strukturama višeg rukovodstva, u skladu sa obimom aktivnosti, podacima o izloženosti kreditnom riziku i njihovom učešću u bankarskom sistemu. CBK može zatražiti od banaka da obavljaju stres testove u češćim periodima i/ili prema scenariju uz dodatne i/ili različite pretpostavke.
3. Stres testovi koje su banke obavile trebalo bi najmanje obuhvatiti korišćenje specifičnih i/ili kombinovanih scenarija, zasnovanih na faktorima kao što su: ekonomski pad, brza promena tržišnih uslova (rizik tržišta koji je uslovljen kretanjem deviznog kursa, kamatne stope, itd.), koje može imati nepogodne efekte na redovno plaćanje obaveza (duga), ili scenariji pogoršavanja kreditnih portfolija, bez obzira na utvrđivanje faktora rizika koji mogu poslužiti kao razlog za nastalu nepovoljnu situaciju.
4. Banka treba utvrditi metodologiju za realizaciju stres testova, pretpostavke, i radnje koje se mogu preduzeti uzimajući u obzir rezultate, gde je uključeno:
 - 4.1. Sprovođenje, analiza scenarija stres testova i periodi njihove realizacije;
 - 4.2. Realizacija stres testova za posebna scenarija, individualna i kombinovana scenarija, u uslovima istovremenog pojavljivanja nekoliko scenarija;

- 4.3. Dokumentovanje i redovan pregled pretpostavki korišćenih za obavljanje stres testova;
- 4.4. Način i periodi saopštavanja rezultata stres testova u rukovodećim strukturama;
- 4.5. Radnje koje treba preduzeti rukovodeće strukture i/ili posebne strukture koje su određene za upravljanje kreditnim rizikom, na osnovu rezultata stres testova.

Član 7

Proces klasifikacije kreditnog rizika i grupisanje

1. Banka treba da ima proces klasifikacije kreditnog rizika kojim se na prikladan način vrši grupisanje kredita na osnovu zajedničkih karakteristika kreditnog rizika.
2. Banke treba da imaju sveobuhvatne procedure i informacione sisteme za praćenje kvaliteta kreditnih izloženosti.
3. Proces klasifikacije kreditnog rizika treba da uključuje nezavisnu funkciju pregleda.
4. Banke trebaju uzeti u obzir niz kriterijuma prilikom određivanja klasifikacije kreditnog rizika nakon početnog priznavanja kreditne izloženosti, uključujući, u meri u kojoj je to razumno, vrstu proizvoda, rokove i uslove, vrstu i iznos kolaterala, karakteristike i geografski položaj korisnika kredita, ili njihovu kombinaciju.
5. Sistem klasifikacije kreditnog rizika treba da: pokrije sve kreditne izloženosti kako bi se omogućila odgovarajuća diferencijacija/razlikovanje kreditnog rizika i grupisanje izloženosti unutar sistema za klasifikaciju kreditnog rizika; da odražavaju rizik pojedinačnih izloženosti i kada se vrši agregacija/prikupljanje svih izloženosti da odražavaju nivo rizika kreditnog portfolija u celini.
6. Prilikom opisivanju elemenata sistema klasifikacije kreditnog rizika, banka trebaju jasno definisati svaku klasu kreditnog rizika i odrediti osoblje odgovorno za izradu, sprovođenje, funkcionisanje i učinak sistema, kao i one koji su odgovorni za periodično testiranje i validaciju (funkcija nezavisnog pregleda) sistema klasifikacije.
7. Klase kreditnog rizika treba da se pregledaju kad god se dobijaju nove informacije ili kada se promene očekivanja kreditnog rizika banke. Određene klase kreditnog rizika trebaju se periodično pregledati, najmanje jednom godišnje, kako bi se obezbedilo, u razumnoj meri, da su ove klase tačne i ažurirane. Klase kreditnog rizika za kreditne izloženosti procenjene na individualan način koji su sa višim rizikom ili obezvređivane kredite treba pregledati češće nego samo jednom godišnje.
8. Procene OKG-a treba pravovremeno ažurirati kako bi se odrazile promene u klasama kreditnog rizika za svaku grupu izloženosti ili pojedinačnih izloženosti.

9. Banka treba da grupiše izloženosti sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika da bi mogla detaljno i razumno proceniti promene u kreditnom riziku i na taj način proceniti uticaj na OKG merenje za ove grupe.
10. Metodologija banaka za grupisanje izloženosti radi procene kreditnog rizika (kao što su: prema vrsti instrumenta, izrazima i uslovima proizvoda, segmentu industrije/tržišta, geografskoj lokaciji) treba da bude dokumentovana i podložna potrebnom pregledu i internom odobrenju od strane višeg rukovodstva.
11. Izloženosti ne bi trebalo da se grupišu na takav način da se rast kreditnog rizika za određene izloženosti pokriva učinkom grupe kao celine.
12. Banka treba da ima održive procese kako bi obezbedila odgovarajuće početno grupisanje kreditnih izloženosti. Grupisanje izloženosti trebalo bi ponovo proceniti a izloženosti treba ponovno segmentovati ako se dobijaju nove važne informacije ili kada se očekivanja institucije o kreditnom riziku razlikuju, što upućuje na stalno prilagođavanje. Ako banka nije u stanju da vrši ponovno pravovremeno segmentiranje, treba koristiti privremeno prilagođavanje.

Član 8

Metodologije rezervi za kreditne gubitke

1. Banka treba odobriti, dokumentovati i pridržavati se pouzdanim metodologijama koje se odnose na politiku, procedure i kontrole za procenu i merenje kreditnog rizika u svim kreditnim izloženostima. Merenje rezervi treba da se zasniva na ovim metodologijama i da rezultira odgovarajućim i pravovremenim priznavanjem očekivanih kreditnih gubitaka u skladu sa MSFI 9.
2. Proces procene i merenja kreditnog rizika trebaju pružiti relevantne informacije višem rukovodstvu kako bi se koristilo profesionalno mišljenje o kreditnom riziku o izloženosti u bilansu stanja, vanbilansnim stavkama i procenama vezanim za OKG.
3. Banka treba da razvije i integriše zajedničke procese koji se koriste u njoj kako bi se utvrdilo kada i pod kojim uslovima treba odobriti kredit; da nadgleda kreditni rizik i da meri rezerve za kreditne gubitke u računovodstvene svrhe i za potrebe adekvatnosti kapitala.
4. Metodologije rezervi banke trebaju jasno utvrditi ključne kriterijume u vezi sa merenjem OKG-a. Informacije i pretpostavke koje se koriste za procene OKG-a trebaju biti revidirane i ažurirane kao što se zahteva MSFI-om.
5. Banka treba da ima adekvatne procese i sisteme za identifikaciju, merenje, procenu, praćenje, izveštavanje i ublažavanje nivoa kreditnog rizika.

6. Dobre metodologije za procenu kreditnog rizika i merenje nivoa rezervi trebaju posebno obuhvatiti:
 - 6.1. Održive procese koji su dizajnirani za opremanje banke sposobnošću da prepozna nivo, prirodu i uzroke kreditnog rizika nakon početnog priznavanja izloženosti kako bi se osiguralo da se naknadne promene u kreditnom riziku mogu identifikovati i definisati;
 - 6.2. Kriterijume koji uzimaju u obzir uticaj predviđenih informacija, uključujući makroekonomske faktore;
 - 6.3. Za grupno ocenjene izloženosti, opis osnove za kreiranje grupe portfolija izloženosti sa zajedničkim karakteristikama kreditnog rizika;
 - 6.4. Identifikaciju i dokumentovanje metode procene i merenja OKG-a (kao što je metoda stope gubitka, metoda verovatnoće neuspeha (VN / prikazanog gubitka neuspeha (LGD) ili bilo koja druga metoda koja se primjenjuje za svaku izloženost ili portfolio;
 - 6.5. Dokumentovanje opravdanosti odabrane metode, posebno ako se koriste različite metode OKG-a merenja portfolija i različite vrste pojedinačnih izloženosti. Banka treba da bude u stanju da pruži potrebna objašnjenja nadzornicima CBK-a, obrazloženje za svaku promenu u metodi merenja i kvantitativne uticaje takvih promena;
 - 6.6. Dokumentovanje izvora, podataka i pretpostavki korišćenih u procesu procene rezervi za kreditne gubitke (kao što su stope istorijskih gubitaka, procene VN/LGD i ekonomske projekcije), kako se utvrđuje život (vreme trajanja) izloženosti ili portfolija (uključujući način na koji se smatraju avansi i neuspesi, vremenski period u kojem se procenjuje istorijski tok gubitka i bilo koje regulisanje potrebno za procenu OKG -a u skladu sa MSFI 9;
 - 6.7. Uključivanje procesa za procenu usaglašenosti izvora (inputa) i značajnih pretpostavki u OKG-ovom odabranom načinu procene i merenja;
 - 6.8. Identifikaciju situacija koje bi generalno dovela do prikladnih promena u OKG -u metodama merenja, inputima ili pretpostavkama iz perioda u period;
 - 6.9. Razmatranje značajnih unutrašnjih i spoljnih faktora koji mogu uticati na procene OKG -a, kao što su primenjeni standardi početnog odobrenja kreditne izloženosti i promene u industriji, geografskih, ekonomskih i političkih faktora;
 - 6.10. Način utvrđivanja OKG -a (što mogu biti stope istorijskih gubitaka ili analiza migracije, kao polazna tačka, prilagođene informacijama o trenutnim i očekivanim uslovima). Banka treba da ima nepristrasan pogled na neizvesnost i rizike u svojim kreditnim aktivnostima tokom procene OKG-a;

- 6.11. Identifikaciju faktora koji se uzimaju u obzir prilikom utvrđivanja prikladnih istorijskih perioda tokom u kojima će biti procenjeno istorijsko iskustvo gubitka;
 - 6.12. Utvrđivanje stope u kojoj vrednost kolaterala i drugih faktora za ublažavanje kreditnog rizika utiču na OKG;
 - 6.13. Opis bankarske politike i procedure za izmirenje i otplatu;
 - 6.14. Zahtev da se analize, procene, pregledi i druge dužnosti/procesi koji predstavljaju inpute ili rezultate procene kreditnog rizika i procesa merenja obavljaju od strane kompetentnog i dobro obučenog osoblja i prođu proces validacije od strane osoblja koje je nezavisno od kreditnih aktivnosti banke;
 - 6.15. Dokumentovanje metoda koje se koriste za validaciju OKG merenja (retrospektivni testovi);
 - 6.16. Obezbeđivanje da procene OKG-a na prikladan način inkorporiraju buduće informacije, uključujući makroekonomske faktore, koji još uvek nisu uključeni u rezerve merene na osnovu individualne izloženosti;
 - 6.17. Procene za procenu usklađenosti rezervi za gubitke od kredita izgrađenih u skladu sa MSFI-om, uključujući redovan godišnji pregled OKG modela.
7. Proces identifikacije kreditnog rizika će obezbediti da se faktori koji utiču na promene u kreditnom riziku i procene OKG-a identifikuju na odgovarajući način i na redovnoj osnovi. Takođe, razmatranje samostalnog kreditnog rizika od novih proizvoda i aktivnosti treba da bude suštinski deo procesa identifikacije rizika, kao i procene i merenja OKG-a.
 8. Više rukovodstvo treba da uzme u obzir važne činjenice i okolnosti, uključujući predviđene informacije koje bi mogle da promene OKG u poređenju sa istorijskim iskustvom i koje bi mogle da utiču na kreditni rizik i potpunu naplatu monetarnih tokova.
 9. U vezi sa faktorima koji se odnose na karakter, kapacitet i kapital korisnika kredita, uslove odobravanja kredita i vrednosti aktive koja je ostavljena kao kolateral, zajedno sa ostalim sredstvima za ublažavanje kreditnog rizika koji mogu uticati na punu naplatu novčanih tokova, banka (u zavisnosti od vrste izloženosti) može razmotriti:
 - 9.1. Politiku i procedure kreditiranja, uključujući standarde odobravanja i uslove kreditiranja, koje su bile na snazi prilikom početnog priznavanja kredita korisnika kredita i da li je kredit odobren kao izuzetak od ove politike;
 - 9.2. Izvore prihoda koji su na raspolaganju korisniku kredita da ispuni plan otplate;
 - 9.3. Sposobnost korisnika kredita da generiše dovoljan novčani tok za život finansijskog instrumenta;
 - 9.4. Ukupni nivo duga korisnika kredita i očekivanja promena ovog nivoa;

- 9.5. Imovina koja nije ostavljena kao zaduženje koju korisnik kredita može ostaviti kao kolateral na tržištu ili banci za prikupljanje sredstava i očekivanja promene u vrednosti te imovine;
 - 9.6. Mogući sukcesivni događaji i ponovljena ponašanja koja mogu uticati na sposobnost korisnika kredita da ispuni ugovorne obaveze; i
 - 9.7. Pravovremene procene vrednosti kolaterala i razmatranje faktora koji mogu uticati na buduću vrednost kolaterala.
10. Faktori koji se odnose na poslovni model banke i na trenutne i projektovane makroekonomske uslove koji mogu uticati na sposobnost banke da vrate zakasnele iznose, uzimajući u obzir:
- 10.1. Konkurenciju, pravne i regulativne zahteve;
 - 10.2. Trendove ukupnih iznosa bankarskih kredita;
 - 10.3. Ukupan profil kreditnog rizika bankarske izloženosti i očekivanja njihovih promena;
 - 10.4. Koncentrisanje kredita prema korisnicima kredita ili prema vrsti proizvoda, sektora ili tržišta;
 - 10.5. Očekivanje naplate, izmirenja i prakse otplate;
 - 10.6. Kvalitet sistema pregleda kreditnog rizika i stepen nadzora od strane višeg rukovodstva i odbora banke;
 - 10.7. Ostale faktore koji mogu uticati na OKG ali ne ograničavajući se na očekivanja promena u stopi nezaposlenosti, bruto domaćem proizvodu, osnovne kamatne stope, stopu inflaciju, uslova likvidnosti ili tehnologije; i
 - 10.8. Podsticaj ili spremnost korisnika kredita za ispunjavanje svojih obaveza.
11. Dobre metodologije kreditnog rizika treba razmotriti različite moguće scenarije i ne treba se oslanjati samo na subjektivne, jednostrane ili preterano optimistične pristupe. Banka treba da razvije i dokumentuje svoje procese kako bi generisala značajne scenarije koje će se koristiti prilikom procene OKG -a. Posebno:
- 11.1. Banka mora pokazati i dokumentirati kako će se OKG merenja promeniti sa promenama scenarija, uključujući promene u značajnim spoljnim uslovima sa potencijalnim efektom na OKG merenje ili na komponente obračuna OKG -a (kao što je verovatnoća neuspeha i gubici nastali neuspehom);
 - 11.2. Banka treba imati dokumentovani proces za utvrđivanje vremenskog horizonta scenarija i, ako je prikladno, kako se procenjuje OKG za izloženosti čiji život prelazi period obuhvaćen korišćenim ekonomskim projekcijama
 - 11.3. Scenariji se mogu razviti interno ili od spoljne ugovorne strane;

- 11.4. Retrospektivne testove treba obaviti kako bi se obezbedilo da su najvažniji ekonomski faktori koji utiču na kreditni rizik razmatrani i obuhvaćeni u procene OKG-a.
12. Banka treba uzeti u obzir sve razumne i potkrepljene informacije koje se odnose na proizvod, korisnika kredita, poslovni model ili ekonomsko i regulativno okruženje tokom OKG merenja.
13. Više rukovodstvo treba da bude u stanju da dokaže da pravilno razume i uzima u obzir primećene rizike prilikom definisanja cena kreditne izloženosti.
14. Računovodstvena politika Banke treba da adresira i metodologija rezervi banke treba da uključi kriterijume za restrukturiranje/modifikaciju kreditnih izloženosti i tretman obezvređenih kupljenih ili kreiranih kreditnih izloženosti kako je navedeno u MSFI-u i Uredbi o nenaplativoj izloženosti i restrukturiranjima.

Član 9

Korišćenje privremenih regulisanja rezervi

1. Banke mogu koristiti privremena regulisanja rezervi za izračunavanje okolnosti kada postane jasno da postojeći ili očekivani faktori rizika nisu uzeti u obzir u procesu klasifikacije i modeliranja kreditnog rizika.
2. Banke treba da koriste takva regulisanja samo kao privremeno rešenje.
3. Privremena regulisanja treba da budu u skladu sa budućim projekcijama, podržana odgovarajućom dokumentacijom i podložna odgovarajućim procesima upravljanja.

Član 10

Rezerve za kreditne gubitke jednake iznosu 12-mesečnih procenjenih kreditnih gubitaka

1. Banka treba da meri očekivane kreditne gubitke (OKG) za sve kreditne izloženosti. Ako se, na datum izveštavanja, kreditni rizik za finansijski instrument nije značajno povećao od početnog priznavanja, banka meri rezerve gubitaka za taj finansijski instrument u iznosu jednakim sa procenjenim dvanaestomesečnim (12) kreditnim gubicima kao što je definisano u MSFI-u za obezvređivanje finansijskih instrumenata.
2. Banka treba usvojiti aktivan pristup dvanaestomesečnoj (12) proceni i merenju OKG-a, što omogućava da se promene kreditnog rizika blagovremeno identifikuju i time blagovremeno priznaju i promene u OKG-u.
3. Banka treba utvrditi neuspeh u skladu sa onim koji je korišćen za interno upravljanje kreditnim rizikom, kao što je zahtevano od strane MSFI-a 9 i takođe će uzeti u obzir:

- 3.1. kvalitativni kriterijum po kojem „banka smatra da korisnik kredita verovatno neće u potpunosti platiti kreditne obaveze prema banci" i
- 3.2. objektivni pokazatelj gde „korisnik kredita kasni više od devedeset (90) dana za bilo koju materijalnu kreditnu obavezu u banci", što je ekvivalentno kontradiktornoj pretpostavci u MSFI-u 9.
4. Smatra se da se događaj neuspeha dogodio u odnosu na određenog korisnika kredita kada je ispunjen jedan ili oba kriterijuma iz stava 3. tačka 3.1. i 3.2. ovog član. Banka mora da identifikuje neuspeh u skladu sa kriterijumom dužnika 'nemogućnost plaćanja' pre nego što izloženost postane delikventno sa kriterijumom devedeset (90) dana kašnjenja.
5. Za potrebe stava 4. ovog člana, elementi koji se uzimaju kao pokazatelji nemogućnosti plaćanja moraju obuhvatiti:
 - 5.1. Banka uspostavlja kreditnu obavezu na neakrealni status;
 - 5.2. Banka priznaje specifično kreditno usklađivanje kao rezultat značajnog uočenog pada kreditnog kvaliteta koje sledi nakon izloženosti banke;
 - 5.3. Banka prodaje kreditnu obavezu sa materijalnim ekonomskim kreditnim gubitkom;
 - 5.4. Banka usvaja teško restrukturiranje kreditne obaveze kada je verovatno da će ovo rezultirati smanjenom finansijskom obavezom prouzrokovanom materijalnim opraštanjem ili odlaganjem glavnice, kamate ili, kada je to prikladno, naknade. Ovo uključuje, u slučaju izloženosti kapitala procenjenog na osnovu metode VN/HDHD ("VN / LGD"), restrukturiranje samog kapitala;
 - 5.5. Banka je započela proces likvidacije korisnika kredita ili ima sličan nalog u vezi sa kreditnom obavezom korisnika kredita prema banci, matičnoj banci ili njenom podređenom subjektu;
 - 5.6. Korisnika kredita je tražio ili je stavljen u likvidaciju ili sličnu zaštitu ako bi se time izbeglo ili odložilo brisanje kreditne obaveze prema banci, matičnoj banci ili bilo kojeg njenog podređenog subjekta.
6. Kada banka dozvoljava izloženost visokom riziku i njihove rezerve se prvobitno mere dvanaestomesečnim (12) OKG-om, banka treba pažljivo pratiti ove izloženosti značajnog rasta kreditnog rizika kako bi obezbedila pravovremeno kretanje izloženosti OKG merenja tokom čitavog života, kako bi uzeli u obzir da će izloženost visokog rizika verovatno imati veću varijabilnost i da će doživeti brži rast kreditnog rizika.
7. Banke će odrediti iznos jednak dvanaestomesečnom (12) OKG izmeren na individualnoj ili kolektivnoj osnovi.
8. Banka treba da reguliše dvanaestomesečnu OKG procenu čak i ako se povećanje kreditnog rizika ne smatra značajnim da bi se adekvatno odražavale promene u kreditnom riziku koje su nastale.

9. Banka ne treba grupisati kreditne izloženosti na način koji bi otežavao pravovremenu identifikaciju značajnog povećanja kreditnog rizika.

Član 11

Procena značajnog rasta kreditnog rizika

1. Banka treba imati dobre sisteme i kontrole upravljanja u skladu sa ovom Uredbom kako bi ispitala da li je izloženost pretrpela značajan porast kreditnog rizika i merenje zahtevanog dvanaestomesečnog (12) OKG-a i života OKG-a.
2. Banke trebaju imati procese koji će im omogućiti da pravovremeno i sveobuhvatno utvrde da li je došlo do značajnog rasta kreditnog rizika nakon početnog priznavanja kreditne izloženosti, kako bi se individualna izloženost ili grupa izloženosti sa sličnim karakteristikama kreditnog rizika, prenosi na merenje života OKG-a čime kreditni rizik značajno raste, u skladu sa zahtevima računovodstva za obezvređivanje u skladu sa MSFI-om 9.
3. Za potrebe pravovremenog priznavanja rezervi u skladu sa zahtevima MSFI 9, banke će::
 - 3.1. Prikupljati podatke i projekcije budućnosti za ključne faktore kreditnog rizika u svojim portfolijima;
 - 3.2. Biti u stanju da izmere kreditni rizik za svaku izloženost ili portfolio na osnovu ovih podataka i projekcija.
4. Banke treba da priznaju očekivane dugoročne kreditne gubitke pre nego što finansijski instrument kasni. Analize banke trebaju uzeti u obzir činjenicu da determinante kreditnih gubitaka veoma često počinju da se u izvesnom vremenu značajno pogoršavaju (mesecima ili, u nekim slučajevima, godinama) pre nego što se objektivni dokazi o pogoršanju (delikventosti) pojave u pogođenim kreditnim izloženostima.
5. Da bi ispunila uslove iz stava 4. ovog člana, banka treba da uzme u obzir veze između makroekonomskih faktora i atributa korisnika kredita na nivou kreditnog rizika u portfoliju na osnovu razumnih i pratećih informacija.
6. Banke trebaju imati jasnu politiku uključujući dobro razvijene kriterijume za ono što predstavlja „značajan“ rast kreditnog rizika za različite vrste kreditnih izloženosti.
7. U razvijanju svog pristupa za utvrđivanje značajnog rasta kreditnog rizika, banke razmatraju svaku od šesnaest (16) klasa pokazatelja kao što je definisano u MSFI-u 9 i, pored toga, razmatraju da li postoje dodatne informacije koje treba uzeti u obzir.
8. Prilikom procene značajnog rasta kreditnog rizika, banka treba posebno uzeti u obzir listu pokazatelja:
 - 8.4. Takvu odluku višeg rukovodstva banke da, ako je postojeća kreditna izloženost dozvoljena na datum prijavljivanja, element cene izloženosti odobrenja kredita koji odražava kreditni rizik izloženosti bio bi veći nego kada bi kredit zaista bio odobren,

- zbog povećanog kreditnog rizika određenog korisnika kredita ili klase korisnika kredita od početka;
- 8.5. Odluku višeg rukovodstva banke o jačanju zahteva za kolateral i/ili zahteva sporazuma o novim izloženostima odobravanja kredita koje su slične izloženostima kredita koji su već odobreni, usled promena u kreditnom riziku tih izloženosti od početnog priznavanja;
 - 8.6. Smanjenje ocenjivanja (Engl. „rating”) korisnika kredita od strane poznate agencije za kreditno ocenjivanje ili unutar internog sistema kreditne klasifikacije banke;
 - 8.7. Za naplative kreditne izloženosti koje podležu pojedinačnom nadzoru i pregledu, interno kreditno ocenjivanje / pokazatelj kreditnog kvaliteta koji je slabiji nego kada je izvršeno početno priznavanje;
 - 8.8. Pogoršanje značajnih determinanti kreditnog rizika (budući novčani tokovi) za individualnog korisnika kredita ili grupu korisnika kredita; i
 - 8.9. Restrukturiranje zbog finansijskih poteškoća.
9. Ako je prilikom ocenjivanja došlo do značajnog povećanja kreditnog rizika za kreditnu izloženost, banka treba da razmotri i sledeće faktore koji se odnose na okruženje u kojem banka ili korisnik kredita posluje:
- 9.1. Pogoršanje makroekonomske perspektive koja se odnosi na određenog korisnika kredita ili grupu korisnika kredita;
 - 9.2. Pogoršanje budućih događaja za sektor ili industrije u okviru kojih posluje korisnik kredita.
10. Banke trebaju pažljivije preispitivati kvalitet svog pristupa kako bi ocenile da li se kreditni rizik značajno povećao. Više rukovodstvo treba da razmotri da li postoje dodatni faktori koje treba uzeti u obzir prilikom procene značajnog rasta kreditnog rizika koji bi poboljšao kvalitet njihovog pristupa.
11. Banke trebaju obezbediti da izmene ili ponovna pregovaranja ne prikrivaju rast kreditnog rizika i time uzrokuju potcenjivanje OKG-a i odugovlače prenos na život OKG-a korisnika kredita, čiji se kreditni rizik značajno pogoršao ili rezultira na neadekvatan način kretanjem OKG merenja trajanja ponovno na dvanaestomesečno (12) OKG merenje.

Član 12

Korišćenje praktičnih sredstava

1. MSFI 9 adresira sledeća praktična sredstva: grupu informacija koje banka treba da uzme u obzir prilikom OKG merenja; izuzeće za izloženosti sa „niskim kreditnim rizikom“ i spornom pretpostavkom kašnjenja od trideset (30) dana.
2. Banke trebaju koristiti praktična sredstva koja su predviđena u stavu 1. ovog člana u ograničenoj meri. Banke trebaju uzeti u obzir potrebu za regulisanjem kada koriste sredstva kako bi izbegla bilo kakve nastale predrasude, s obzirom da treba uzeti u obzir da je cilj MSFI-a 9 procena procenjenih kreditnih gubitaka kako bi odražavao nepristrasni iznos izmeren verovatnoćom.
3. Kada banka koristi takva praktična sredstva, banka mora jasno dokumentovati opravdanje za upotrebu praktičnih sredstava.

Član 13

Adekvatnost rezerve

1. Ukupan iznos bankarskih rezervi, bez obzira da li se rezervne komponente utvrđuje na kolektivnoj ili individualnoj osnovi, treba biti adekvatan i konzistentan sa ciljevima okvira MSFI-a 9.
2. Banke trebaju primeniti dobru metodologiju kreditnog rizika sa ciljem da ukupan bilans rezerve za OKG bude razvijen u skladu sa MSFI-om 9 i adekvatno se odražava na OKG.
3. Banke trebaju uzimati u obzir informacije koje idu dalje od istorijskih i trenutnih podataka kako razmatrale relevantne predviđene informacije, uključujući makroekonomske faktore koji su relevantni za izloženost koje se procenjuje u skladu sa okvirom MSFI-a.
4. Banke mogu koristiti pristup individualne ili grupne procene kada uključuju informacije predviđene u proceni OKG-a, bez obzira na to da li pristup mora biti u skladu sa relevantnim računovodstvenim zahtevima.

Član 14

Validacija OKG modela

1. Banka treba da ima politiku i procedure za utvrđivanje na odgovarajući način modela koji se koriste za procenu i merenje očekivanih kreditnih gubitaka.
2. Banka treba da ima održivu politiku i procedure za utvrđivanje tačnosti i održivosti svojih sistema i procesa procene svojih modela i procene svih komponenti rizika na početku kontinuiranog korišćenja modela.
3. Banke trebaju izvršiti validaciju modela kada se OKG modeli prvobitno razviju i kada se izvrše značajne promene u modelima.
4. Banka treba da svake godine pregleda svoje modele za OKG.

5. Okvir za validaciju dobrog modela treba da uključi, ali ne ograničavajući se na sledeće elemente:
 - 5.1. Jasne uloge i odgovornosti za validaciju modela uz adekvatnu nezavisnost i kompetentnost;
 - 5.2. Odgovarajući delokrug validacije modela i metodologije koja obuhvata sistematski proces procene održivosti, konzistentnosti i tačnosti modela kao i njegov neprekidni značaj za osnovni portfolio;
 - 5.3. Sveobuhvatnu okvirnu dokumentaciju i proces validacije modela;
 - 5.4. Pregled procesa validacije modela od strane nezavisnih specijalizovanih strana (unutrašnjih ili spoljnih) kako bi se procenila ukupna efikasnost procesa validacije modela i nezavisnost procesa validacije modela od razvojnog procesa;
 - 5.5. Nalaze pregleda treba brzo i blagovremeno izveštavati na odgovarajući hijerarhijski nivo banke.

Član 15

Procesi, sistemi, instrumenti i podaci

1. Banke trebaju imati sredstva koja su neophodna da bi se obezbedila održiva procena i pravovremeno priznavanje OKG-a.
2. Korišćenje kreditne procene u skladu sa dosadašnjim iskustvom banke treba biti dokumentovano u metodologiji kreditnog rizika banke i da podleže adekvatnom nadzoru.
3. Banke trebaju biti u stanju da dokažu da je predviđena informacija koja je obuhvaćena u proces procene OKG-a, povezana sa podsticajnim faktorima kreditnog rizika za određene izloženosti ili portfolija.
4. Makroekonomske projekcije i druge relevantne informacije trebaju se dosledno primeniti, gde se u podsticajnim faktorima kreditnog rizika utiču ove projekcije/pretpostavke na isti način. Štaviše, kada se procene OKG-a razvijaju, banke moraju primenjivati svoju kreditnu procenu prema iskustvu kako bi uzele u obzir njihove bodove kreditnog ciklusa, koji mogu varirati u svim jurisdikcijama u kojima imaju kreditne izloženosti.
5. Banka treba da bude oprezna u utvrđivanju nivoa rezervi OKG-a koje bi trebalo priznati u računovodstvene svrhe kako bi se obezbedilo da su izvršene procene prikladne (u skladu sa neutralnošću i da nisu potcenjene ili precenjene).
6. Banka treba da ima dobru procenu kreditnog rizika i procesa merenja, koji obezbeđuju snažnu osnovu za sisteme, instrumente i obične podatke za procenu kreditnog rizika i za obračun očekivanih kreditnih gubitaka.

7. Praksa kreditnog rizika ne treba da bude statična i treba da se periodično preispituje kako bi se obezbedilo da su relevantni podaci raspoloživi u celoj banci sažeti i sistemi su ažurirani kada se praksa kreditiranja i poslovna prakse menjaju ili razvijaju tokom vremena.

Član 16

Izmirenja

1. Banke treba da razviju politiku koja opisuju osnove u kojima se kreditne izloženosti smatraju nekvalitetnim izloženostima u skladu sa Uredbom o nekvalitetnim izloženostima i restrukturiranju, kao i politikom i procedurama izmirenja.
2. Kada je kredit klasifikovan kao nenaplativ i banka je izdvojila rezerve za kreditne gubitke od sto odsto (100%), mora ga izmiriti iz bilansa po sledećim kriterijumima i uslovima:
 - 2.1. Kreditne izloženosti koje se ne pokrivaju kolateralom, bilo u vidu zaloga ili hipoteke, klasifikovana kao nekvalitetna izloženost, izmiruje se iz bilansa u roku od osamnaest (18) meseci od perioda kada su klasifikovane u ovu kategoriju;
 - 2.2. Kreditne izloženosti koji se pokrivaju kolateralom u vidu zaloga kvalifikovani kao nenaplativi, trebaju se izmiriti iz bilansa u roku od trideset šest (36) meseci od perioda kada su klasifikovane kao nenaplative;
 - 2.3. Kreditne izloženosti koji se pokrivaju kolateralom u obliku hipoteke klasifikovane kao nekvalitetne izloženosti trebaju se izmiriti iz bilansa u roku od šezdeset (60) meseci od perioda kada su klasifikovane kao nenaplative.
 - 2.4. Kreditne izloženosti koje su pokrivenne kombinovanim kolateralom, u obliku zaloga i u obliku hipoteke, u slučajevima kada hipoteka pokriva više od pedeset odsto (50%) izloženosti u vreme odobrenja, zatim u cilju otplate, kreditne izloženosti se trebaju tretirati u skladu sa stavom 2.3 ovog člana;
 - 2.5. Spisak otplativih kredita u skladu sa zahtevima ovog člana, treba izveštavati na redovnim sastancima sa Upravnim odborom banke. Dok izmirenje izloženosti za lica povezana sa bankom treba izvršiti samo uz prethodnu saglasnost Upravnog odbora banke.

Član 17

Priznavanje kolaterala

1. Prilikom obračuna iznosa obezvređivanja bilansne aktive i vanbilansnih izloženosti, banka treba uzimati u obzir novčani tok koji potiče iz kolaterala (instrumenata) koji obezbeđuje izloženost u skladu sa MSFI 9.
2. Banka treba utvrditi instrumente kolaterala koji se trebaju uzeti u obzir, u smislu stava 1. ovog člana, način utvrđivanja njihove vrednosti i očekivani period naplate.

3. Priznati kolateral za potrebe ovog člana definiše se kao:

3.1. Finansijski kolateral:

- 3.1.1. Gotovinski kolateral ili potpuno prikupljena sredstva na depozitnim računima koja se nalaze u posedu banaka i predmet ugovora o kolaterala u vidu zaloga izvršen na važeći način;
- 3.1.2. Svaka marža depozita u obliku gotovine zadržana u banci za obezbeđivanje kreditnog pisma ili garancije;
- 3.1.3. Hartije od vrednosti izdate ili garantovane od strane vlade Republike Kosovo u toj meri da tržišna vrednost tih hartija od vrednosti je najmanje sto odsto (100%) izloženosti, pod uslovom da hartije od vrednosti budu u posedu banke i da su predmet ugovora o kolateralu, u vidu zaloga izvršen na validan način i koji se redovno procenjuje;
- 3.1.4. Hartije od vrednosti izdate ili garantovane od strane zemalja procenjene od strane međunarodnih agencija za procenu, koje su jednake sa procenama S&P „A“ ili bolje, ili izdate od strane njihovih Centralnih banaka u toj meri da tržišna vrednost tih hartija od vrednosti je najmanje sto odsto (100%) izloženosti, pod uslovom da one budu u posedu banke i predmet ugovora o kolateralu, u vidu zaloga izvršenog na validan način i koji se redovno ponovo procenjuje;
- 3.1.5. Hartije od vrednosti kojima se trguje izdate od strane finansijskih institucija klasifikovane od strane međunarodnih agencija za procenu, koje su jednake sa procenama S & P „A“ ili bolje (akcije ili obveznice koje su navedene i kojima se aktivno trguje na organizovanoj berzi za koje se tržišne cene mogu lako dobiti), tako da tržišna vrednost ovih hartija od vrednosti je najmanje sto dvadeset i pet odsto (125%) izloženosti, pod uslovom da ove hartije od vrednosti budu u posedu banke, u zavisnosti od ugovora o kolateralu, u vidu zaloga izvršenog na validan način i koji se redovno ponovo procenjuju.;
- 3.1.6. Garancija koja nije uslovljena od strane druge finansijske institucije koja je procenjena od strane međunarodnih agencija za procenu, koje su jednake sa S & P ratings „A“ ili bolje, od strane jedne poznate i priznate međunarodne agencije.

3.2. Odgovarajući instrumenti kolaterala u vidu nepokretne imovine

- 3.2.1. Banka treba uzimati u obzir odgovarajuće instrumente kolaterala u obliku nepokretne imovine u procenama OKG-a ako ima na raspolaganju svu zahtevanu dokumentaciju od koje je vidi jasno da odgovarajuća nepokretna imovina predstavlja efikasan sistem i neophodni sekundarni izvor prikupljanja. Smatraće se da instrument kolaterala u vidu nepokretne imovine ima ove karakteristike ako su banci obezbeđeni dokazi da postoji tržište koje

omogućava brzu i ekonomski efikasnu likvidaciju (po adekvatnoj ceni) instrumenta kolaterala;

- 3.2.2. Prilikom procene budućih novčanih tokova na osnovu naplate od nepokretne imovine, banka mora primenjivati adekvatne faktore obezvređivanja na tržišnu vrednost i u relevantnom periodu naplate koje banka procenjuje. Faktori za obezvređivanje i period naplate trebaju uzeti u obzir praksu banaka i prethodno iskustvo u prikupljanju odgovarajućih instrumenata kolaterala, ekonomsko i pravno okruženje u kojem banka posluje i relevantne karakteristike instrumenata kolaterala. Prilikom utvrđivanja nivoa faktora obezvređivanja i trajanje perioda naplate, banka treba da uzme u obzir činjenicu da različite vrste instrumenata kolaterala odražavaju različite nivoe rizika;
- 3.2.3. Banke trebaju, najmanje jednom godišnje, pregledati valjanost pretpostavki za prvobitno utvrđene periode naplate, i prilagoditi ih po potrebi;
- 3.2.4. Banka može smanjiti period naplate svakog tromesečja u skladu sa vremenom koje je proteklo samo nakon što su preduzete radnje za pozivanje instrumenta kolaterala, ako procenjuje da se naplata vrši u skladu sa prvobitno utvrđenim periodom. Takvo smanjenje može se izvršiti samo kada banka može da dokaže bezbednost novčanog toka sa odgovarajućom dokumentacijom i gde je moguće pouzdano izmeriti period konačnog izmirenja i ukupan iznos novčanog toka u banci na toj osnovi;
- 3.2.5. Prilikom procene novčanog toka i nakon utvrđivanja trenutne vrednosti u skladu sa odredbama ove uredbe, banka treba uzeti u obzir onaj deo vrednosti instrumenta kolaterala u vidu nepokretne imovine koja ostaje nakon odbitka svih obaveza obezbeđenih iz istih nepokretnih imovina, koje su upisane u katastarski registar sa višom stopom prioriteta ili nakon odbitka proporcionalnog dela obaveza istog stepena prioriteta kao i potraživanja odgovarajuće banke;
- 3.2.6. Vrednost instrumenta kolaterala će biti tržišna vrednost nepokretne imovine koju utvrđuje nezavisni procenjivač;
- 3.2.7. Banka mora imati sva potrebna pravna dokumenta koja se odnose na nepokretnu imovinu koja se koristi kao instrument kolaterala za potraživanja;
- 3.2.8. U toku ugovornog odnosa, banka mora nastaviti da prati vrednost nepokretne imovine priznate kao instrument kolaterala za izloženosti, najmanje jednom godišnje za komercijalne nepokretne imovine i jednom u tri godine za stambene nepokretne imovine. Banka treba da sprovodi češća praćenja vrednosti nepokretne imovine kada dođe do značajnih promena tržišnih uslova.

Član 18

Objavljivanje za javnost

1. Objavljivanje za javnost od strane banke treba da promoviše transparentnost i uporedivost, pružanjem pravovremenih i relevantnih informacija i informacija o donošenju odluka.
2. Objavljivanje za javnost kreditnog i finansijskog rizika treba vršiti u skladu sa MSFI-om i nadzornim okvirima.
3. Banke trebaju pružiti objašnjenje o značajnim promenama u proceni OKG-a iz perioda u period kako bi se poboljšao kvalitet i razumevanje objavljenih informacija o procenama OKG-a.
4. Rukovodstvo banke treba da redovno pregleda politiku objavljivanja kako bi se obezbedilo da objavljena informacija i dalje bude relevantna za profil rizika, koncentraciju proizvoda, industrijske norme i trenutne tržišne uslove.

Član 19

Nadzorni pregled

Kao deo svoje nadzorne aktivnosti, CBK procenjuje efikasnost prakse, politike, procesa i procedura upravljanja kreditnim rizikom banke kao i metode koje banka koristi u utvrđivanju rezervi za kreditne gubitke za adekvatno merenje očekivanih kreditnih gubitaka.

Član 20

Izveštavanje Centralnoj banci Republike Kosovo

Banke moraju podneti obrasce za izveštavanje CBK-u, koje je utvrdila CBK u skladu sa Uredbom o izveštavanju banaka.

Član 21

Prelazne odredbe

Banke moraju biti u skladu sa zahtevima ove uredbe do 01. januara 2020. godine.

Član 22

Sprovođenje, korektivne mere i civilne kazne

Bilo koje kršenje odredbi ove uredbe biće predmet korektivnih i kaznenih mera, kao što je utvrđeno u Zakonu o Centralnoj banci Kosova i Zakonu o bankama.

Član 23
Ukidanje

Stupanjem na snagu ove uredbe, ukida se Uredba o upravljanju kreditnim rizikom banaka, koju je Centralna banka Republike Kosovo usvojila 31. avgusta 2016. godine, kao i bilo koja druga odredba koja je u suprotnosti sa ovom uredbom.

Član 24
Stupanje na snagu

Ova uredba stupa na snagu petnaest (15) dana od dana njenog usvajanja.

Flamur Mrasori

Predsednik Odbora Centralne Banke Republike Kosovo